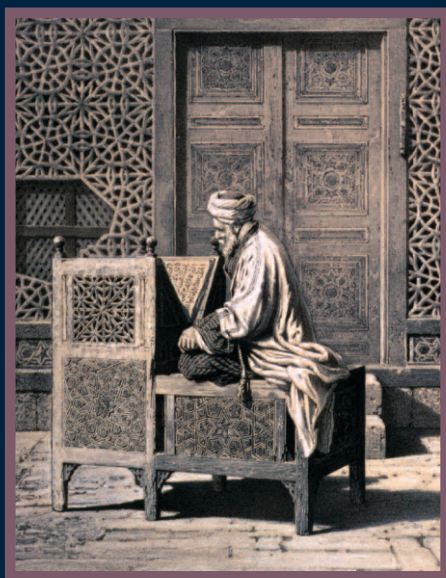

Автентифікація ХАДИСІВ ПЕРЕВИЗНАЧЕННЯ КРИТЕРІЮ

AUTHENTICATION
of Hadith • REDEFINING
THE CRITERIA

ISRAR AHMAD KHAN

Серія МІД «Книги у скороченому викладенні»

АВТЕНТИФІКАЦІЯ ХАДИСІВ

перевизначення критерію

Ісрар Ахмад Хан

*Книга надрукована за підтримки
Асоціації освітнього розвитку*

*Центр ісламознавчих досліджень
Національного університету
«Острозька академія»*

Міжнародний Інститут Ісламської Думки

Острог — 2020

Authentication of Hadith: Redefining the Criteria
Israr Ahmad Khan

Автентифікація хадісів: перевизначення критерію
Ісраф Ахмад Хан

© Міжнародний Інститут Ісламської Думки, 2020

The International Institute of Islamic Thought (IIIT)
P.O. Box 669
Herndon, VA 20172, USA
www.iiit.org

IIIT London Office
P.O. Box 126
Richmond, Surrey
TW9 2UD, UK
www.iiituk.com

ISBN:

Переклад: Ольга Тимчишин
Редакція: Михайло Якубович
Обкладинка: Шіраз Хан
Верстка: Гасан Гасанов

Праця «Автентифікація хадисів: перевизначення критерію» Доктора Ісраара Ахмада Хана була опублікована повністю в 2010 році. В роботі він розглядає тонке питання автентифікації хадисів, концентруючись на критерії, який використовували укладачі головних збірників, щоб довести, що концентрація на неперервності та точності ланцюга передавачів, а не на тексті хадису, привела до того, що в збірки були включені хадиси, які прямо заперечують інші, представляють Пророка в нехарактерному світлі, або не відображують чи суперечать приписам Корану. Більше того, він стверджує, що беручи до уваги існування багатьох традицій після смерті Пророка, було б нерозумно відкидати той факт, що багато з них могли містити цілеспрямовані фальсифікації. Вони не тільки були направлені на викривлення важливого релігійного послання, а також для посилення політичної, сектантської, економічної та навіть теологічної підтримки. Політичні та релігійні відмінності, пов'язані в першу чергу з конкуренцією за недавно сформовану релігію, привели до довготривалої та добре відомої кампанії з дезінформації з використання машини хадисів.

Хоча неправильне використання та зловживання хадисами не є чимось новим, у сучасному складному й мінливому світі наслідки опирання на оманливі й суперечливі хадиси для легітимізації екстремістської поведінки, виправдання очевидного приниження, зокрема жінок, та видавання тривожних фатв, які закликають до насильницьких дій, є не лише нелегкими, а й насправді дуже небезпечними. Окрім цього, зважаючи на антиісламську риторику, яка в наш час є домінуючим дискурсом, надзвичайно важливо розглядати питання сфальсифікованих хадисів, які багато публікуються й повсюдно використовуються для доведення тези про ісламську жорстокість і відсталість. У сферу відповідальності мусульманських вчених, які обізнані в ісламських науках, входить чесне й наполегливе виявлення сфальсифікованих хадисів і хадисів, які не лише неправильно інтерпретуються, але також плекають незнання наперекір Корану й Пророку.

ВСТУП

Коран і хадиси керують усіма аспектами ісламської системи поглядів та її проявами в людському житті. Коран – точно встановлені слова Аллага, а хадис є практичним і методологічним виміром приписів та інструкцій Корану. Аллаг послав Пророка Мухаммада з наступною місією: передати послання Корану людям; відкрити істину, відображену в Корані й навчати своїх послідовників. Баян Корану відомий як хадиси й Сунна.

У цьому контексті наступні аспекти істинні й відстоюються у Корані: благословення Аллага охопить тих, хто підкоряється Йому та Його Пророку;¹ покірність обов'язкова² і свідома байдужість є серйозним проступком;³ Пророк – суддя в усіх аспектах життя;⁴ і невиконання й неповага до інструкцій Аллага й Пророка веде до нещастя в житті⁵ й до того, що всі дії людини втрачають смисл.⁶

У наші часи мусульмани поділяються на чотири категорії за своїм підходом до розгляду хадисів: ті, хто повністю заперечує їхню відповідність мусульманському життю; ті, хто сліпо дотримуються всіх очевидних хадисів, не зважаючи на їхню автентичність; ті, хто вибірково обирають хадиси з практичних міркувань; і ті, хто вірить у святість пророчих традицій, але ретельно підходять до їхнього розглядання, зважаючи на логічну й практичну відповідність ісламському життю й цивілізації.

Сьогодні мусульмани менше страждають від строгого дотримання старих переказів Пророка, ніж через відсутність Корану і Сунни у їхніх думках і діях. Наприклад, малоосвічені мусульмани з безумовною любов'ю до хадисів і Сунни можуть неправильно тлумачити їх, і потім збивати з правильного

шляху інших, сліпо дотримуючись всього, що вказане як пророча традиція, не беручи до уваги її автентичність. Ця ситуація є одним з головних факторів мусульманської відсталості й занепаду практично в усіх сферах життя, включаючи духовну й релігійну.

У мусульманському світі ми бачимо тенденцію обирати лише ті аяти Корану та пророчі перекази, які задовольняють корисні інтереси людей й відповідають порядку денному. З іншого боку, збалансований підхід до Сунни виокремлюють лише ті погляди й практики тих пророчих традицій, які є автентичними.

Збірки хадисів зазвичай поділяють на чотири категорії за рівнем їхньої автентичності: найбільш автентичні роботи, такі як Аль-Бухарі та Муслім; збірки лише з кількома сумнівними повідомленнями, такі як Аль-Тірмізі, Аль-Насаї та Абу Дауд; збірки з багатьма проблемними традиціями, зокрема Ібн Маджах та Ахмад, і збірки з багатьма слабкими й сфальсифікованими традиціями, такі як Аль-Табарані.

Автентифікація хадисів повністю залежить від автентичності ланцюгу передавачів хадису. Мало уваги приділялось автентичності хадисів при автентифікації тексту хадисів. Мусульманські вчені вважають, що якщо ланцюг передавачів хадису відповідає п'яти критеріям, хадис можна вважати автентичним: неперервність ланцюга передавачів; цілісність; безпомилкове збереження; вільний від прихованих дефектів і вільний від аберацій. Хоча останні два критерії також застосовуються до аналізу тексту хадису, хадисознавці рідко звертаються до них при вивченні тексту хадису.

Так чи інакше, існує багато причин, що виправдовують додатковий аналіз хадису з точки зору тексту, включаючи суперечливість статусу певного передавача й нездатності деяких передавачів зберігати точність повідомлення, тому більшість хадисознавців вважають, що пророчі традиції передаються не словами Пророка, а передається зміст послання, який може містити неточності.

Окрім того, текстові суперечності виникають, коли певні повідомлення, які стосуються одного питання, містять різні

слова й значення. Вчені переважно схиляються до думки, що ці відмінності в передачі є результатом не помилок при передачі, а пов'язані з тим, що Пророк по-різному висловлювався в різних ситуаціях. Інша причина полягає в претензії на «оману» надійних передавачів: іноді ланцюг передавачів є дуже автентичним, але існує очевидна проблема в тексті переказу. Замість того, щоб вивчати текст як імовірне джерело дефекту, коментатори хадисів звинувачують передавача. Проте повинен існувати деякий критерій для ідентифікації дефекту в тексті.

Процес практичного виправлення передавачів також виправдовує дослідників хадисів. Навіть у часи сподвижників багато уваги приділялось передаванню пророчих традицій, особливо стосовно їхньої точності. Деякі висловлювання Пророка, які були повідомлені невірно й потім були виправлені експертами все одно привели до нерозуміння з часом.

Аналіз хадисів є важливим, коли встановлюється відповідність хадису часу: Коран і хадис містить вчення Пророка й направлені на практичне застосування в нашому щоденному житті. Таким чином, тлумачення Корану й хадисів повинні ретельно перевірятись і текст наново інтерпретуватись.

Іншою причиною для аналізу є розуміння методологічного виміру хадиса: пророчі традиції можна класифікувати на законодавчі й незаконодавчі, деякі обов'язкові, деякі ні. Обов'язкові традиції розглядаються відносно Корану, людського розуму й Сунни з історичною неперервністю (*мутавафіф*). Коли хадис і Коран суперечать один одному, вчені повинні знайти компроміс. Якщо це можливо, традиції втрачають свій статус автентичних. Лише автентичний текст традиції може використовуватись як джерело приписів, як методологічних, так і практичних.

Стосовно імовірності наявності фальсифікацій в текстах деяких хадисів, їхня реальна кількість сягає тисяч. Хадисознавці безсумнівно зробили все можливе, щоб відокремити істину від хиб, але не зважаючи на велику ретельність і зусилля, вони не можуть гарантувати стовідсоткову точність. Таким чином, можливо, деякі викривлені традиції все ще вважаються

істинними у зв'язку з їхнім автентичним ланцюгом передавачів. Ми не маємо іншого виходу окрім аналізу тесту певних традицій для виявлення сфальсифікованих традицій в найпопулярніших джерелах.

Багато суперечностей в мусульманських правознавців існує стосовно певних питань, пов'язаних з мусульманським життям, коли перевага надається певним текстам окремих традицій на іншими. Зрештою, відповідальність і завдання вечних ще не вичерпались стосовно аналізу хадисів. Хадиси займають особливе місце в ісламському житті, але це місце призначене лише для істинних традицій Пророка й не повинно займатись неавтентичними повідомленнями.

Ідея очевидного конфлікту між різними текстами записаних пророчих традицій є некомфортною для будь-якого думаючого мусульманина. Читаючи й аналізуючи тексти, записані в Аль-Бухарі й Мусліма, є очевидним наступне: коментатори хадисів не використали жодного загальновизнаного й універсально визначеного принципу при коментуванні хадисів, і просто не були урівноважені в їхньому підході до хадисів, надаючи особливої уваги ланцюгу передачі, а не тексту традицій.

Розділ перший

Фальсифікація в пророчих традиціях: причини й міри для виправлення ситуації

У встановленому підході до хадисів якщо ланцюг передавачів (санад) є автентичним, хадис вважається автентичним, не зважаючи на проблему (проблеми), які може містити цей текст. Будь-які очевидні невідповідності в текстах традицій можна тлумачити, але твердження, що якесь повідомлення з цих двох джерел є ненадійним, вважається практично неприйнятною позицією та фактичним злочином.

Пряма й технічна фальсифікація в пророчих традиціях означає хибне приписування висловлювання або дії до Пророку цілеспрямовано чи ні. Цей розділ розглядає фальсифікацію в пророчих традиціях з історичної точки зору, досліджуючи фактори, які привели до цього й міри для виправлення ситуації, до яких вдавались видатні мусульманські авторитети. Хадисознавці виявили різноманітні висловлювання, які використовуються в традиціях, які є сумнівними, деякі з них містять фальсифікації. Коли авторитети звертаються до деяких передавачів в санад, які використовували гіперболи або перебільшені висловлювання або прикметники одного ступеня, це є очевидними термінами, які сигналізують про фальсифікацію. Знавці хадисів використовують кілька термінів (арабські) для визначення традиції як неприйнятної, включаючи «сфальсифіковані», «хибні» та «безпідставні».

Фальсифікація пророчої традиції почалась у середині правління Усмана, третього халіфа, досягла кульмінації в періоди правління Алі та Муавія й продовжилася в пізні роки мусульманської історії до періоду Аббасидів. Ці цілеспрямовані фальсифікації во ім'я Пророка, здійснені тими, хто прагнув вплинути на суспільну думку про халіфат та його занепад, викривити самотність ісламських учень, або задовільнити свої корисні інтереси. Політична опозиція третього халіфа Усмана в зростаючій мусульманській імперії привела до його вбивства. Факт того, що Алі став четвертим халіфом, причинив подальше формування опозиції, розділяючи суспільство на три головних політичних табори й створюючи воєнний конфлікт й атмосферу недовіри.

Політичні фракції прагнули переманити більшість мусульман на свою сторону й зробили це шляхом фальсифікації традицій во ім'я Пророка задля підтримки їхніх точок зору. Перекази, сфальсифіковані під час цієї загостреної ситуації, одночасно звинуватили видатних лідерів і дали їм позитивну оцінку. Наприклад, ми можемо відслідкувати, як становище халіфа Муавія підвищилось завдяки сфальсифікованій відповідній традиції, і також як його засудили в інших сфальсифікованих повідомленнях.

Традиції також були сфальсифіковані як на користь, так і проти Айші, відомої дружини Пророка Мухаммада. Вони стосувались обставин її шлюбу з Пророком й наступного висловлювання: «Пророк говорив, що люди, якими керують жінки, не можуть досягнути успіху».⁷ Потім виявилась велика кількість традицій, приписаних Пророку, які вихваляли халіфа Алі ібн Абі Таліба, зокрема в них стверджувалось, що споглядання обличчя Алі є актом поклоніння. З іншого боку, проти Алі сфальсифіковане висловлювання, яке Пророк сказав йому: «Лідерство не для тебе і не для когось з твоїх нащадків».⁸

У ворожих місіях проти Ісламу й мусульман група, відома в ісламській історії як «лицеміри», сповідувала іслам зовні, але приховувала ворожість всередині, розповсюджуючи еретичні погляди. Вони сфальсифікували традиції в більшості сферах ісламського життя. Один такий еретик перед смертю сфальсифікував 4000 традицій, проголосивши законне незаконним і незаконне законним.⁹ Окрім того, кілька фракцій в Медині, які образились, сконцентрувались на ігноруванні фундаментальних учень ісламу через фальсифікацію хадисів, все для того, щоб зруйнувати єдність мусульман. Ібн Саба, єврей, який прийняв іслам, сфальсифікував багато традицій Пророка й розповсюдив їх у мусульманському суспільстві. Противники ісламу створили багато спекулятивних прикладів сфальсифікованих традицій, включаючи ті, що були направлені на те, щоб відбити бажання платити закят, змінити ісламські закони успадкування та стримувати шлюби між мусульманами.

Наступне розширення мусульманських територій для включення нових реалій спричинило нові дебати між вченими й суперечливі погляди на становище Корану, концепцію визначення долі людини, свободи людини, природи гріха та інші теми. Учасники дебатів і ті, хто підтримували певні точки зору, зокрема члени теологічних груп, прагнули переконати громадськість за допомогою сфальсифікованих традицій во ім'я Пророка в різних питаннях, таких як природа віри.

Конкуренція в юриспруденції була іншою сферою, яка створювала тенденцію фальсифікації хадисів в ранній період ісламської історії. Хоча відмінності в думках існували серед

більшості видатних юристів, вони тлумачили ісламське право й направляли людей на основі їх особистого іджтахаду. На жаль, послідовники цих видатних імамів та вчених вважали їхні незначні відмінності головними й почали фальсифікувати традиції для того, щоб підтримати їхні відповідні школи юриспруденції. Одна така фальсифікація стверджувала, що Пророк сказав, що якщо хтось підняв свої руки під час молитви, ця молитва не буде прийнята.¹⁰

Інший головна причина фальсифікації хадисів полягає в комерційній пропаганді, амбіціях або честолюбності заради державного покровительства в різних династіях ісламської держави. Протягом перших трьох століть Ісламу, коли ісламське правління поширилось на головних теренах світу, бізнесмени вдавались до використання пророчих традицій задля комерційної реклами. Численні традиції були сфальсифіковані для вихваляння комерційних товарів, таких як гранат, фініки, мигдаль та інші. Інші люди видавали себе за проповідників, переповідаючи сфальсифіковані традиції в мечетях для того, щоб привабити послідовників, або за релігійних людей, які робили це для впливу на громадськість. У переказах Пророка мусульманські вчені робили наступне, щоб впоратись з проблемою фальсифікації: вони розвинули систему санад в пророчих традиціях; досліджували передавачів хадисів й використовували лише надійні джерела; створювали роботи, присвячені істинним традиціям Пророка; і збирали роботи з ненадійними й сфальсифікованими традиціями. В ранні часи ісламу, виникла тенденція, коли люди цитували безкінечні висловлювання Пророка, стимулюючи видатних лідерів мусульманської Умми запропонувати розумне рішення. Вони стверджували, що кожен хадис повинен мати ланцюг передавачів разом з текстом хадису,¹¹ і що хадис повинен походити лише з надійних джерел.¹²

Дослідження життя незліченних передавачів хадисів є не легким завданням, як і питання визначення чи були вони автентичними, слабкими, ненадійними або фальсифікаторами. Значна кількість видатних вчених були задіяні в це завдання дослідження становище передавача хадису. Ґрунтовне вив-

чення постаті передавача показало, хто з них заслуговує довіри, а хто ні. Передавачі хадисів були поділені на чотири категорії: ті, автентичність яких була безумовною; ті, слабкість яких була несуперечливою; ті, хто спричинював суперечки серед вчених; і ті, хто безумовно визнаються брехунами.

Традиції, сфальсифіковані во ім'я Пророка, повинні були бути знищені багато століть тому. Не зважаючи на маркування їх як сфальсифікованих, хадисознавці запам'ятовували й передавали їх наступним поколінням з чітким повідомленням, що вони були сфальсифіковані. Потім покоління вчених зберегло їх для того, щоб нагадувати майбутнім вчених про те, що вони були сфальсифіковані. Кожна робота містить детальні й надійні свідчення їхньої фальсифікації, приділяючи особливу увагу ланцюгу передавачів, цитованому в кожній записаній традиції, і як фальсифікатори використовували імена надійних джерел у їхніх ланцюгах.

Розділ другий

Внесок мусульманських вчених в автентифікацію хадисів

Ця частина визначає внески вчених з двох боків: ланцюг передачі та текст. Кожен хадис складається з ланцюга передавачів (санад) і контексту/тексту (матн). Санад, короткий або довгий, означає назви джерел, через які висловлювання або дії пророка дійшли до нас. Матн – слова повідомлення, які повідомляють що Пророк сказав чи зробив. У часи Пророка й три десятиліття після його смерті ніхто не задумувався про ланцюг передачі. У цей час у центрі уваги був текст хадисів.

Підтвердження хадисів можна прослідкувати до часів першого мусульманського халіфа, Абу Бакра. Щоб уникнути помилок, він відмовився визнавати будь-який хадис, який цитувався лише одним Сподвижником. Інший Сподвижник повинен був підтвердити його. Вчені з покоління Сподвижників

сумнівались у тому, чи приймати хадис без наступного підтвердження.¹³ Учені з наступних поколінь вважали хадис достовірним лише тоді, коли вони встановили, що всі передавачі є дуже автентичними¹⁴. З другої половини першого століття ісламу ланцюг передавачів і їхні біографічні словники відігравали важливу роль в автентифікації хадисів. Ці знання про передавачів хадисів потім активно використовувались для перевірки автентичності ланцюга. Якщо виявлялось, що ланцюг є надійний, то текст, переданий по ньому, вважався автентичним. Будь-яка проблема в ланцюзі веде до того, що повідомлення класифікують як слабе або ненадійне.

Автентифікація хадисів залишалась в усній формі протягом півтора століття ісламу. До доби Аль-Бухарі численні письмові збірки існували, але ці роботи містили багато проблем. Грандіозним завданням Аль-Бухарі було створити роботу, яка б містила найбільш автентичні з доступних хадисів. Виконуючи дане завдання, він повинен був відібрати перекази з близько 600000 повідомлень.¹⁵ Муслім відібрав хадиси з 300000 повідомлень.¹⁶ Ці та інші роботи, присвячені хадисам, були автентифіковані за допомогою їхнього ланцюга передачі. Однак, не існує жодного хадису, який був би записаний на основі перевірки тексту й автентифікації ланцюга. Окремі коментарі та спостереження з точки зору тексту стосовно певних хадисів належать деяким вченим, але ніхто не докладав серйозних зусиль для роботи в цьому напрямку.

Хадисознавці розробили п'ять загальноприйнятих критеріїв для визначення прийнятності й автентичності хадиса: неперервність ланцюга;¹⁷ цілісність постатей передавачів;¹⁸ точність повідомлення;¹⁹ відсутність недоліків;²⁰ та відсутність відхилень.²¹ Якщо хадис задовільняє п'ять критеріїв, він вважається автентичним. Слабкий хадис не задовільняє умов.²² Ланцюг передавачів не повинен перериватись, щоб хадис вважався прийнятним, усі передавачі повинні бути встановлені. Кожен передавач повинен чути хадис прямо від попереднього передавача. Кожен ланцюг повинен вести безпосередньо до Пророка або будь-якого його Сподвижника. Передавач у ланцюгу повинен бути віруючим мусульманином. Він

повинен бути вільним від невіри, лицемірства, душевних хвороб або біологічної незрілості. Зрештою, передавач повинен мати хорошу пам'ять.

Аль-Бухарі та Муслім вважаються одними найбільш видатних і поважних хадисознавців усіх часів. Їхній метод класифікації та аналізу, який ґрунтується на визначених критеріях, заклав основу для відомої сьогодні автентифікації хадисів і методології. Вони зберігають свій статус учителів і піонерів у сфері автентифікації хадисів. Імам Аль-Бухарі, який народився на території сучасного Узбекистану, піддавав кожному традицію Пророка ретельному аналізу стосовно ланцюга передачі перед тим, як включати в свою роботу, яка вважається найбільш автентичною збіркою. Імам Муслім з Ірану використовував таку ж методологію, як Аль-Бухарі, який, однак, вважав ланцюги передачі Мусліма проблематичними. Краса роботи Мусліма полягає в її особливому розташуванні переказів: усі автентичні повідомлення на одну тему згруповані, а не розкидані як у Аль-Бухарі.

Авторитетні хадисознавці не аналізували хадиси за допомогою універсальних критеріїв. Аль-Бухарі й Муслім були переконані, що встановлення автентичності ланцюга передавачів хадису гарантує автентичність його тексту, і тому ретельно досліджували ланцюг передачі. Навіть коли вони критикували збірники хадисів, особливо ті, які вважались автентичними, це робилось лише з точки зору ланцюгів. Деякі інші вчені зробили суттєвий внесок у автентифікацію хадисів за допомогою дослідження тексту й намагались встановити критерії для цього.

Учений Місфір Гурмулаг аль-Думайні висунув конкретні приклади для того, щоб продемонструвати практику Сподвижників для дослідження хадису з посиланням на Коран. Він дійшов до цих прикладів, вивчаючи метод, який використовувався хадисознавцями для виявлення проблем у хадисах, відзначаючи, що традиція була підтверджена Кораном, і порівнюючи поодинокі перекази, відносно автентичні перекази, звільнення від необґрунтованих слів і значень, встановлену історію, фундаментальні закони й принципи ісламського

права й звільнення від відхилень та відсутності можливості альтернативи.

Коли, досліджуючи підхід мусульманських правознавців до тексту хадисів, Аль-Думайні визначив у якості критеріїв Коран, Сунну, консенсус Умми, практику Сподвижників, логічну аналогію, загальні принципи та вплив поодинокі традиції. Загалом, з часів Сподвижників мусульманські вчені приділяли особливу увагу збереженню та автентифікації пророчих традицій. Хадиси спочатку вивчались з точки зору їхніх ланцюгів передачі й тексту хадису. У другому й третьому столітті, коли видатні збірки хадисів були укладені, вчені розробили деякі критерії, де дослідження ланцюгу передачі було лише окремим пунктом. Вчені улум аль-хадис говорили, по суті, про текстовий аналіз хадисів. Найкращі роботи з цього питання належать Ібн аль-Джавзі, Ібн-Каїму та Аль-Думайні.

Розділ третій

Коран і автентифікація хадисів

Цей розділ аналізує хадиси в контексті принципів та приписів Корану. Мусульманські вчені однаково вбачають статус Корану стосовно хадисів, стверджуючи, що при наявності безкомпромісної суперечності між записаною традицією Пророка й Кораном потрібно відхилити традицію як неприйнятну. Таким чином, оскільки висловлювання й дії Пророка символізують баян, Коран і баян повинні доповнювати один одного.

59 аят сури «Аль-Ніса» переконує віруючих, що потрібно зробити Аллага й Його Пророка суддею в будь-якій суперечці. Мусульмани часто прислухаються до дружини Пророка Айші стосовно одкровень Корану, висловлювань і фраз Пророка та ісламського права. Її підхід до хадисів і Корану полягав у наступному: хадиси не повинні суперечити Корану чи суперечити тому, що сказав Пророк, відомо, що вона заперечила сфальсифіковані традиції, які приписувались Пророку. Багато

прикладів фальсифікації фокусуються на висловлюваннях Пророка, а також на висловлюваннях пророка Авраама й висловлюваннях, які стосуються наперед визначеності долі людини; діяннях людини, невідповідних для того, щоб потрапити в Рай; примус у прийнятті ісламу; сила Мойсей у відтермінуванні своєї смерті; згадка Єви як головної причини невірності жінок їхнім чоловікам та інші.

Розділ четвертий

Автентифікація хадисів через раціонально автентичні традиції

Цей розділ присвячений аналізу тексту хадисів, використовуючи автентичні традиції Пророка. Пророк для віруючих є суддею (4:65), вердикти якого є остаточними (33:36). Пророк виконував свою місію більше ніж двадцять років до її остаточного завершення, як пояснюється в Корані, втілення приписів Аллага в щоденному житті, допомога послідовникам й винесення рішень, життя за ісламськими принципами. Саме цей ісламський спадок потрібно було зберігати після його смерті, але він був викривлений тими, хто прагнув лише власної вигоди. Зрештою особисті бажання людей і капризи почали ширитись во ім'я Пророка. У цій ситуації Коран з відомими записами й Сунною могли бути використані для визначення природи інших традицій, які приписувались Пророку. Пророк сказав: «Якщо дія, здійснена кимось, не схвалюється нами, її потрібно заборонити як неприйнятну».²³ Таким чином, те, що йде врозріз з автентичними Сунною й хадисами, потрібно відкинути як таке, що не є хадисом.

Порівняння різних хадисів, які розглядають ту саму проблему, але також суперечать один одному, є складним і делікатним питанням, і потребує аргумента. Якщо хадис відкидається як ненадійний через те, що його зміст суперечить іншій традиції, потрібно мати сильні причини для того, щоб

зробити це. Загалом, у випадку конфлікту між хадисом і Сунною, остання має перевагу.

Наприклад, за однією традицією з мусульманських країн, нічого не відбувається не за наперед визначеним планом; таким чином, жодним чином не можна збільшити забезпеченість людини та кількість днів у її житті. Тому відомо, що Пророк радив не молитись за довге життя й збільшення прибутку. Ця згадка суперечить з іншим хадисом, який передається Анасом ібн Маліком і в якому сказано, що Пророк молився за достаток і поповнення у родині свого слуги.²⁴ Компроміс між двома традиціям здається неможливим, однак, перша – висловлювання (хадис), яке приписується Пророку, а друга – дія Пророка (Сунна).

Розділ п'ятий

Автентифікація хадисів шляхом логічного міркування

Міркування відіграє життєвоважливу роль у житті людини. Ця сила підносить людину до найвищої сходинки на Землі й завдяки правильному застосуванню допомагає продовжити існування людства. Коран велику увагу приділяє інтелектуальній силі людини, адже істинна віра та благі діла видаються неможливими без керування розуму. Всі пророки Бога запрошували своїх відповідних людей до Божественного послання, зважаючи на їхню здатність до розмірковування. Якщо інтелектуальне осмислення – засіб зрозуміти Коран, то він повинен бути інструментом для розуміння природи хадисів.

У цьому контексті критерій розуму не може визначатись як лише інтелектуальна здатність, а також як «здоровий глузд», тобто як здатність роздумувати, виходячи з даних Богом ісламських принципів – свідомість, справедливість, чесність, праведність, помірність і щирість. Цей принцип розглядає відомий хадис, переданий Аль-Бухарі, Муслімом та іншими, у

якому говориться про те, що лише Пророк Мухаммад буде мати силу й честь заступитись за людство у Судний день. Але в хадисі чотири видатних пророка (Адам, Ной, Авраам і Мойсей) описані як такі, які не сміють просити Аллага про допомогу через те, що вони здійснили гріхи в минулому. Традиція також позбавляє Ісуса права допомогти людям, говорячи, що лише Пророк Мухаммад має такий привілей.

У цій традиції Адам пригадує свій гріх поїдання забороненого плоду, але він не повинен робити це, бо він покався і Аллаг пробачив його. Ной згадує помилку, коли він молився проти своїх людей, але насправді це не було гріхом. Він намагався врятувати людство, молившись Аллагу, щоб той допоміг йому встановити мир і справедливість на Землі, першим кроком цього була анігіляція антисоціальних елементів в суспільстві. Його молитва насправді зберегла людство. Стосовно Авраама, Аллаг описує його як «людину істини». Мойсей згадується як той, на якому лежить гріх вбивства людини, який він здійснив до свого апостольства. Але Мойсей вбив людину з необережності, випадково, і більше не звинувачувався в цьому після того, як став пророком. Усі пророки мали велику честь бути прощеними Аллагом. Ця традиція заступництва є очевидним прикладом звеличування Пророка за рахунок честі інших великих пророків Аллага.

Інша традиція, записана Муслімом і Аль-Бухарі, проголошує інтелектуальну й релігійну неповноцінність жінок в порівнянні з чоловіками, але здоровий глузд і застосування принципів Корану та дії Пророка повністю відкидають цю традицію як неавтентичну. У цьому розділі детально перевіряється 11 хадисів, використовуючи міркування й силу логіки. Текст хадису вказує на його природу та прийнятність. У Корані часто говориться про те, що міркування є надійним критерієм для того, що відрізнити істину від хибі. Таким чином, вчені та студенти повинні використовувати свій розум для виявлення істинності хадису.

Розділ шостий

Автентифікація хадисів за допомогою встановленої історії

У цьому розділі критерій встановленої історії буде висвітлений для автентифікації історичного виміру, наявного в текстах хадисів. Вивчення історії є важливим і одним з його першочергових завдань є навчальне. В ідеалі історія повинна бути путівником, який допомагає людству виправити попередні помилки й отримати натхнення від найкращого з того, чого їм вдалось досягти. Коран представляє історію в ролі вчителя. Література хадисів містить багато історичних даних, Включаючи предмет вивчення, який часто стосується історії. Повідомлення певного часу підтверджують історичні події або суперечать їм. Якщо повідомлення суперечить встановленим історичним даним, традиція, не зважаючи на автентичність ланцюга її передачі, вважається сумнівною.

Щоб перевірити історичну автентичність, традиції можна порівняти встановлену історію відомих битв, історичні дані, дати народження й смерті, часову послідовність подій і т.д. З іншого боку хадиси можна розглядати як дійсні джерела історичної інформації для того, щоб навпаки виправити встановлену історію. Автентичні хадиси є джерелами історичною інформації.

Наприклад, Муслім записав дві різні історичні традиції, кожна з яких містила різний вік Пророка на момент його смерті (65²⁷ і 63²⁸ років). Виявилось, що Його рішення ґрунтувалось на очевидній автентичності ланцюгапередавачів у цих традиціях. Однак, Якщо б він співставив тексти з відомими історичними фактами, він би точно цитував лише одну з них в своїй роботі. Інші вчені вважають, що Пророк помер у 63 роки.²⁹

У іншому прикладі Муслім записав, що Пророк жив у Мецці 15 років після свого пророцтва і 10 років в Медині після гіджри.³⁰ Муслім записав іншу версію цього повідомлення, в

якому Пророк див у Мекці 13 років і в Медині - 10 років.³¹ Муслім суперечить встановленим історичним фактам, а Аль-Бухарі - ні. Насправді Пророк жив 13 років у Мекці після того, як став Посланцем Аллага і 10 років у Медині після гіджри.³²

Розділ сьомий

Помірність при автентифікації хадисів

Цей розділ досліджує прийнятність хадису в контексті одного критерію – помірності. Іслам був посланий як урівноважений спосіб життя. Тому Його правила та приписи відображують принцип рівноваги в усьому, тому те, що видається перебільшеним чи крайнім, не може вважатись первинною частиною ісламу. Вважається, що Послідовники Пророка уникали надмірного матеріалізму й духовної депривації. Відсутність балансу в одному аспекті життя може привести до крайності в іншому.

Коран закликає людину обрати серединний шлях в будь-якій ситуації, Пророк уникав крайнощів та радив своїм послідовникам бути справедливими й урівноваженими в житті. Усі його вчення, дії та висловлювання є втіленням помірності.³³ Тому будь-які крайнощі в поведінці або висловлюваннях, які приписуються Пророку, повинні відкидатись як хибні або сфальсифіковані. Наприклад, Пророк навчав дуже збалансованого метода виконання обов'язкових і додаткових молитов у плані часу і кількості необхідної енергії. Таким чином, традиції, які вимагають більше часу та енергії від людини, будуть потім ставитись під сумнів і ті, які згадуються тут у книзі, є слабкими в їхніх ланцюгах передачі. Загалом, традиції повинні бути відхилені на основі непропорційної природи їх змісту.

Як Коран, хадиси також розповідають людині про винагороди за благі діяння й покарання за погані вчинки. Коран викладає таку інформацію в цілому, говорячи про те, що заперечення істини приведе до тяжких страждань і мук, і покірність Аллагу буде щедро винагороджена в Судний день.

Збірники хадисів, з іншого боку, містять деталі винагороди й покарання, деякі з яких гіперболізовані. Наприклад, хадисознавці визнали наступні традиції сфальсифікованими на основі лише тексту: «Той, хто читає особливі два перед сном, буде в нагороджений 700000 ангелів; Той, хто вихваляє Аллага перед сном, стане таким же чистим, як у свій день народження; Одна година роздумів є кращою за 60 років відданості; та інші». Усі ці приклади ілюструють те, що перебільшення не співпадають з вченням Пророка.

Розділ восьмий

Розділ Аль-Бухарі про визначеність долі: оцінка й тлумачення

Цей розділ ґрунтується на обговоренні й новому тлумаченні особливого розділу книги Аль-Бухарі «Кітаб аль-кадар» (Розділ про визначеність долі). Ці 27 традицій не можна легко оцінити лише за допомогою певних особливих критеріїв, їх потрібно розглядати окремо під різними кутами й з різних психологічних точок зору у зв'язку з темою розділу та його глибоким впливом на мусульманську психологію.

Робота Аль-Бухарі «Аль-джамі аль-сахіх» вважається найвідомішою й найбільш шанованою збіркою хадисів, і багато людей вважає її найавтентичнішою книгою після Корану.³⁴ Ця книга має великий вплив на мусульманське мислення, її багато читають і обговорюють в усьому мусульманському світі як джерело ісламського права. Її розділ про визначеність долі торкається концепції наперед визначеної долі для людини, за якою життя людини, включаючи кінцевий пункт призначення, визначене ще до її народження. Ці традиції надзвичайно важливі для розуміння мусульманами відповідальності людини й потребують ретельного дослідження. Нижче наводяться вибрані приклади.

Дебати на тему визначеної долі відбуваються у мусульманському світі ще з першого століття існування ісламу. Головні аргументи, які висуваються для підтримки теорії, ґрунтуються на певних аятах Корану, а також на певних традиціях, особливо записаних Аль-Бухарі в «Кітаб аль-кадар». Вважається, що він ретельно визначав надійність ланцюгів передачі вибраних традицій. За цим критерієм, традиції, згадані в «Кітаб аль-кадар», імовірно, є достовірними. Однак, існує причина піддати сумніву 27 традицій з точки зору текстового змісту.

Загалом, п'ять методологічних складових наявні в коментарях хадисів: ланцюг передачі, повідомлення традиції, повідомлення з інших джерел для створення повної картини традиції; контекст хадиса, і особиста думка вченого, яка підтримує або заперечує думки інших.

Вчені визначали предмет цього розділу – аль-кадар – по-різному, включаючи: силу, можливості людини; нескінченна сила Аллага, приписи Аллага; визначення й божественне судження. Вчений Хамза Мухаммад Касім вважає її знанням Аллага про події, до того як вони трапились,³⁵ і Ібн Таймія визначає її у двох площинах: вічні знання Аллага про майбутні діяння створінь і про все, що стосується людини; і Аллаг матиме силу над всім,³⁶ включаючи дії людини. У Корані слово «аль-кадар» у його різних формах використовується 132 рази, значення різняться залежно від контексту й з'являється в приблизно 14 відтинках. Деякі значення належать до людського й божественного аспектів (сила, повноваження), у той час інші виключно пов'язані з людиною (оцінка, рівновага, здатність) чи з Богом (визначення, остаточне судження).

У Корані не згадується визначення Богом або Його остаточне судження в сенсі визначення деталей людського життя. З точки зору логіки, концепція визначеності долі не відповідає моделі Корану. Коран покладає моральну відповідальність на людей та джинів, і як такі моральні думки та дії людини не можна визначити наперед. Фізичні та інтелектуальні характеристики людини, з іншого боку, можуть бути повністю визначеними наперед.

Учені висувують ідею визначеності людського життя наперед за допомогою висловлювання з Корану: «Аллаг створив і вас, і те, що ви робите!» (Коран, 37:96). Ібн Хаджар стверджує в контексті переказу, записаному Муслімом, що у цьому аяті передбачається, що людське життя визначене в усіх його деталях.³⁷ Однак, цей аят не говорить про створення людських дій, а він є частиною висловлювання пророка Авраама до людей, які поклонялись ідолам, зробленим з каміння й дерева. Розгляд аяту окремо від його контексту є неправильним і веде до неправильного розуміння й тлумачення.

Визначення долі людини в лоні матері

Перший хадис у «Кітаб аль-кадар» оцінений тут. Абд Аллаг ібн Масуд цитує Пророка, говорячи, що коли дитина знаходиться у лоні матері, ангели приходять від Аллага записати її вчинки, час смерті, засоби для існування й чи буде вона благословенна чи «погана» в релігії.³⁸ Ланцюг цієї традиції є автентичним й абсолютно відповідає трьом головним критеріям неперервності, цілісності й хорошій пам'яті. Ці критерії застосовуються до ланцюга, і останні два (відсутність відхилень і недоліків) застосовуються до тексту. У цьому випадку традиція (в своєму повному тексті) передбачає, що людський ембріональний період триває 17 тижнів, а не два тижні, як це визначає наука. Можливо, терміни, використані в повідомленні, представляють період плоду, а не ембріону.

Аяти Корану (23:13-14) точно відповідають даним сучасної біології в цьому питанні - дивовижно, це в умовах відсутності мікроскопів чи інших інструментів у часи Пророка. Стосовно цієї традиції Аль-Бухарі, найбільш імовірно, що один з передавачів помилився в тривалості ембріонального розвитку людини. Очевидно, що згадка про ембріональний період, який триває 17 тижнів, є пізньою вставкою в хадис, яка, таким чином, є дефектом (іллах) в повідомленні, у такому випадку повідомлення вважається дефектним.

Муслім записував автентичні традиції на цю тему, але в той час як у Аль-Бухарі визначений початок долі людини на 17 тижні, традиція Мусліма визначає його на 6 тижні. Традиція

Мусліма дійсно співпадає з науковим фактом. У таких випадках конфлікту між двома достовірними традиціями лише одна з них повинна прийматись. З раціональної точки зору, повідомлення Мусліма виявляється сильнішим, ніж Аль-Бухарі. Традиція Мусліма не містить внутрішнього дефекту й співпадає з сучасними даними в сфері генної інженерії. Повідомлення Аль-Бухарі здається дивним (шазз), оскільки воно суперечить порівняно більш надійному повідомленню Мусліма.

На основі згадки додаткових деталей в традиції, яка стосується вчинків людини в житті, повідомлення Аль-Бухарі не містить визначеності долі людини, але відображає те, що Аллаг є Всезнаючим. Повідомлення суперечить ахль аль-Сунна й думці про визначеність долі наперед, але погоджується з фаталістичним підходом до життя. Перш ніж відкидати повідомлення Аль-Бухарі повністю, здається логічнішим виявити помилки в повідомленні й виправити їх за іншими наявними версіями. Ретельне дослідження може допомогти науковцям переробити повідомлення, яке може стверджувати, що доля починається на 42 день після зачаття, і Аллаг визначає тривалість життя, вчинки, засоби для існування та схильності. Незадовго до кінця життя людини, доля (аль-кітаб) доганяє його й він починає робити все, що точно веде до Раю. Цей підхід співпадає з науковими даними, за якими перші шість тижнів розвитку є критично важливими.

Остання частина повідомлення говорить про домінування долі над людиною, у зв'язку з чим вона заслуговує на Рай чи Пекло. Найбільш імовірно, що доля (аль-кітаб) означає загальні правила керівництва та його відсутності, та винагоду й покарання в людському житті. Керівництво та його відсутність залежать, по мірі необхідності, від людини. Це бажання людини прийняти або відкинути послання Аллага. У Корані сказано: «Він збиває нею зі шляху, а багатьох веде шляхом прямим. А зі шляху Він збиває лише нечестивців» (Коран, 2:26). Домінування долі над людиною означає, що життям людини управляє зовнішнє божественне керівництво праведності й вчинення зла.

Забора на позбавляти інших прав

Інша традиція Аль-Бухарі вчить мусульманських жінок довіряти Аллагу й шукати Його помічі в шлюбі; ніхто не може бачити те, що мають інші, але повинні докладати зусиль у правильному напрямку, щоб знайти хорошого чоловіка: «Пророк сказав: «Жодна жінка не повинна прагнути розлучення своєї сестри, щоб укласти свій шлюб, оскільки вона отримає те, що призначено для неї!»⁴⁰ Ця традиція застосовується протягом всієї історії й сьогодні через зменшення кількості хороших чоловіків для жінок у сучасному суспільстві, веде до проблеми заздрощів між заміжними й не заміжними жінками. У той час, коли вільне змішування в суспільстві веде до слабких взаємовідносин, розлучення стає абсолютним результатом з жінками в очікуванні нової можливості. Ця традиція також може застосовуватись стосовно чоловіків, які можуть попросити свого брата розлучитись з дружиною, щоб одружитись з нею. Таким чином, традиція є автентичною.

Аллаг - Єдиний Володар Усього

Ця традиція Аль-Бухарі та інших дуже авторитетних передавачів говорить, що все трапляється у визначений час і «те, що Аллаг дає, належить Йому й до Нього повертається».⁴¹ У цій традиції дочка Пророка надіслала йому повідомлення про те, що їхній син помирає й попросила Пророка провідати її. Коли Пророк взяв помираюче дитя, його очі наповнились слізьми й він сказав: «Це співчуття, яке Аллаг заклав у серця Своїх слуг. Аллаг осипає своїх милосердних слуг милосердям». Цей переказ охоплює наступні ідеї: смерть є визначеною; життя людини належить Аллагу; смерть відбувається у час, визначений Аллагом; родичі помираючої людини повинні бути терплячими й надіятись на щось хороше від Аллага; відвідини помираючої людини - хороша традиція; Аллаг зробив людину добродушною; і Аллаг з тими, хто проявляє співчуття до інших.

Передбачення Пророка

Наступна дефектна традиція твердить, що Пророк розповів, що трапиться в майбутньому аж до кінця світу.⁴² Ланцюг передавачів є слабким і викривленим, і хоча традиція була записана Аль-Бухарі, вона не може вважатись автентичною.⁴³ Також якщо Пророк дійсно зробив таку промову, вона б тривала тижні, можливо місяці, щоб охопити численні деталі, необхідні для цього пророцтва. Ця традиція, без сумніву, є перебільшенням. У відомій історії Пророка існує вказівка на таку промову. Джерела хадисів переповнені такими передбаченнями Пророка, ставлячи під сумнів повідомлення.

Дискусія Адама й Мойсея

У Суперечливому повідомленні, записаному Аль-Бухарі, йдеться про те, що Адам і Мойсей сперечалися й Мойсей сказав Адаму, своєму батьку, що через нього людей вигнали з Раю.⁴⁴ За традицією, під час суперечки Мойсей назвав Адама по імені. Це дивно, що Пророк звернувся до свого батька по імені. По-друге, син не може засуджувати свого батька за його помилку. Він повинен застосовувати принципи іхсан (найкращого ставлення). Слова Мойсея є жорстокими й неприйнятними для звертання релігійного сина до релігійного батька. Також чому Мойсей засуджує Адама за те, що Аллаг йому пробачив? Адже якщо Мойсей отримував одкровення, він повинен усвідомлювати роль Сатани в вигнанні Адама з Саду. На думку Аллага, Сатана повинен звинувачуватись у цьому, а не Адам. Хоча, за повідомленням, Мойсей звинуватив Адама. Це дивно й в це неможливо повірити.

Стосовно взаємовідносин батька та сина, Аллаг повинен встановлювати принципи цих відносин усім своїм пророкам. Більше того, концепція іхсан уже існувала в законі Мойсея й керувала такими відносинами. Щоб захистити Мойсея, який запитує в Адама, дехто може цитувати аяти Корану (19:41-48), у яких пророк Авраам також сварився зі своїм батьком. Однак, Мойсей засуджує Адама за провину, за яку він отримав прощення, в той час як Авраам не засуджує свого батька-язичника за його поклоніння ідолам, а просить його наполегливо

відмовитись від цього небажаного акту ідолопоклонства. Засудження й переконування є різними поняттями. Засудження старших є небажаним, а переконання старших уникати неправильного схвалюється.

Унікальні права Аллага

У повідомленні від Аль-Бухарі йдеться про те, що Пророк сказав після молитви: «Немає бога, окрім Аллага, немає Рівного Йому. О Аллаг! Ніхто не може забрати те, що ти дав; ніхто не може віддати те, що ти «Немає Бога, окрім Аллага, немає рівного Йому; О Аллаг! Ніхто не може відібрати те, що Ти даєш; ніхто не може повернути те, що Ти забираєш; жодне зусилля не може бути поміччю проти Тебе»⁴⁵.

Ланцюг версій Аль-Бухарі цієї традиції є дуже надійним. Цитата Пророка й висловлювання одразу після молитви є серйозним нагадуванням того, що завжди потрібно пам'ятати становище Аллага відносно людини. На відміну від інших релігій, в ісламі атрибути Аллага є кристалево чисті. Якщо в інших релігіях він є людиною, то іслам вчить мусульман ніколи не сумніватись в існуванні Аллага; Він - Усемогутній та все на небесах і на Землі належить Йому та є Його володінням. Ця традиція підкреслює, що Аллаг може давати або утримувати Своє благословення. Таким чином, це повідомлення здається автентичним.

Трагічна смерть, спричинена епідемією

Дружина Пророка Айша запитала його про чуму. Ця традиція повідомляє, що Пророк сказав: «Існувала причина страждань, яку Аллаг використовував для того, що послати їх тому, кому бажав. Але Аллаг зараз зробив її джерелом милосердя для віруючих. Той, хто в місті, охопленому чумою, не перестав терпляче чекати й сподіватись на винагороду Аллага, знає, що з ним трапиться те, що Аллаг визначив для нього, і також знає, що той, хто помер від чуми, буде в нагороджений як мученик».⁴⁶ Усі передавачі в цьому ланцюзі є автентичними й текст відповідає ісламським принципам.

Іслам радить своїм послідовникам бути терплячими в усіх ситуаціях. Місто, охоплене чумою, завжди відрізане від світу й перебуває на карантині, тому ніхто не може приїхати в нього чи покинути його. Люди живуть у страху захворіти на фатальну хворобу, але лише Аллаг може вберегти людей від біди. Мусульмани вірять, що смерть все одно забере їх, тому втеча з міста, охопленого хворобою, не гарантує втечі від смерті. Ця переказ Пророка радить послідовникам довіряти Аллагу й закликає їх пам'ятати, що Аллаг – єдине джерело життя та смерті. Той, хто помирає від чуми, проявляючи терпіння й надіятись на благословення за свої страждання, отримає винагороду в Судний день.

Проте цей хадис не відповідає темі, запропонованій Аль-Бухарі, та навіть видатні коментатори не змогли виправдати включення його до розділу.

Воля Аллага

Цей переказ говорить, що Пророк сказав: «Клянусь Богом, якщо б не воля Аллага, ми ніколи не прямували правильним шляхом, і не змогли б молитись або тримати піст. О Аллаг! Пошли нам умиротворення й зроби нас сильнішими в небажаній битві, нав'язаній язичниками, які пригнічували нас».⁴⁷ Ці поетичні рядки показують істинний дух Корану, хвилювання Пророка й його щирі молитви до Аллага. Звернення до Аллага висловлюють не лише чийсь бажання, але також формують практичний підхід до життя. Ми повинні робити все можливе, щоб непохитно йти істинним шляхом і повинні також усвідомлювати, що приписи не просто отримані людиною, а є унікальним даром Аллага й великим привілеєм. Коли Аллаг послав Коран, Він уже дав всьому людству те, чим потрібно керуватись у житті. Роль людини тоді й зараз полягає в тому, щоб читати, розуміти й застосовувати це, адже Аллаг дійсно озброїв людство здібностями, можливістю і сміливістю робити це.

Про автора

Ісрар Хан захистив докторську дисертацію з теології в Алігархському мусульманському університеті в Індії. Зараз він працює асоційованим професором на факультеті вивчення Корану й Сунни в Міжнародному ісламському університеті Малайзії. Головною сферою його спеціалізації та досліджень є вивчення Корану та хадисів. Він переклав кілька статей з ісламознавства з арабської на урду, англійську та хінді, а також є автором кількох робіт англійською мовою: «Вивчення Корану: вступ» (2000), «Теорія відміни: критична оцінка» (2006), «Розуміння Корану: роздуми» (2006).

Він входить до редакційної колегії кількох міжнародних академічних журналів, Включаючи «Інтелектуальний дискурс» (видається МПУМ), а також опублікував свої численні статті в різноманітних журналах, які визнаються у світі, і презентував багато статей на міжнародних конференціях і семінарах.

Примітки

- 1 Коран, 3:132.
- 2 Коран, 4:59.
- 3 Коран, 8:12–25.
- 4 Коран, 4:65.
- 5 Коран, 8:46.
- 6 Коран, 47:33.
- 7 Ibn al-Jawzi, Abd al-Rahman ibn Ali, “Kitab al-Mawduat” (Beirut: Dar al-Kutub al-Ilmiyyah, 1995), vol.1, p.325.
- 8 Ibid., vol.2, p.290.
- 9 Ibid., p.15.
- 10 Ibid., vol.2, p.22.
- 11 Muslim, Ibn al-Hajjaj al-Qushayri, Sahih (Beirut: Dar Ihya al-Turath al-Arabi, 2000), “Muqaddimah,” report no. 1–4, p.51.
- 12 Ibid.
- 13 Fallatah, Umar ibn Hasan Uthman, Al-Wad fi al-hadith (Damasus: Maktabah al-Ghazaly, 1981), vol.1, p.180.
- 14 Ibid.
- 15 Kamil Muhammad, Muhammad Uwaydah, Alam al-Fuqaha wa al-Muhaddithin: Al-Imam al-Bukhari (Beirut: Dar al-Kutub al-Ilmiyyah, 1992), p.9.
- 16 Kamil Muhammad, Alam al-Fuqaha wa al-Muhaddithin: Muslim ibn al-Hajjaj (Beirut: Dŷr al-Kutub al-İlmiyyah, 1995), p.14.
- 17 Ibn Kathir, Abu al-Fida Ismail, Al-Baith al-Hathith, 4th edn. Ahmad Muhammad Shakir, ed. (Beirut: Dar al-Kutub al-Ilmiyyah, 1994), p.20.
- 18 Tahan, Mahmud, Taysir Mustalah al-Hadith (Kuwait: Maktabah Dar al-Turath, 1984), p.146.

19 Ibid.

20 Al-Suyuti, Jalal al-Din, *Tadrib al-Rawii* (Beirut: Dar al-Kutub al-Ilmiyyah, 1989), vol.1, p.252. Al-Khair Abadi, Muhammad Abul Laith, *Takhrij al-Hadith: Nashatuhu wa Manhajuhu* (Kuala Lumpur: Dar al-Shakir, 1999), pp.268–274.

21 Ibn Kathīr, Abu al-Fida Ismail, *Al-Baith al-Hathith*, 4th edn. Ahmad Muhammad Shakir, ed. (Beirut: Dar al-Kutub al-Ilmiyyah, 1994), p.19.

22 Ibid., p.42.

23 Al-Bukhari, Muhammad ibn Ismail, *Sahih* (Beirut: Dar Ihya al-Turath al-Arabi, 1400 ah), vol.4, “Kitab al-Itisam bi al-Sunnah,” Bab no. 20.

24 Muslim, vol.8, “Kitab Fadail al-Sahabah,” hadith nos. 6322–6326; al-Bukhari, vol.4, “Kitab al-Daawat,” hadith no. 6344.

25 Коран, 2:170.

26 Коран, 2:30–38, 21:10.

27 Muslim, vol.8, “Kitab al-Fadail,” hadith no. 6055.

28 Ibid., hadith nos. 6049–6052.

29 Al-Nawawi, Muhy al-Din, *Al-Minhaj: Sharh Sahih Muslim* (Beirut: Dar al-Marifah, 1997), vol.8, p.102. Ibn Sad, *Al-Tabaqat al-Kubra* (Beirut: Dar Ihya al-Turath al-Arabi, 1996), vol.2, part 2, p.404.

30 Muslim, vol.8, “Kitab al-Fadail,” hadith no. 6053.

31 Ibid., hadith no. 6050.

32 Ibn Abd al-Barr, Yusuf ibn Abd Allah, *Al-Istiab fi Marifat al-Ashab* (Beirut: Dar al-Kutub al-Ilmiyyah, 1995), vol.1, p.143, 147.

33 Коран, 25:63–74.

34 Ibn Hajar, Hadiyy al-Sari (Riyadh: Dar al-Salam, n.d.), pp.12–14.

35 Hamzah Muhammad Qasim, *Manar al-Qari* (Damascus: Maktabah Dar al-Bayan, 1990), part 5, p.307.

36 Ibid.

37 Ibn Hajar, Fath al-Bari (Riyadh: Dar al-Salam, 2000), vol.11, p.582.

38 Al-Bukhari, *Sahih al-Bukhari*, vol.4, Book 55, hadith no. 549.

39 Muslim ibn al-Hajjaj, *Sahih* (Beirut: with al-Nawawis commentary, Dar al-Marifah, 1997), vol.8, “Kitab al-Qadar,” p.409, hadith no. 6668.

40 Al-Bukhari, *Sahih*, vol.4, “Kitab al-Qadar,” p.209, hadith no. 6601.

41 Al-Bukhari, *Sahih*, vol.1, “Kitab al-Janaiz,” p.396, hadith no. 1284; vol.4, “Kitab al-Marda,” p.26, hadith no. 5655; vol.4, “Kitab al-Ayman wa al-Nudhur,” p.220, hadith no. 6655; vol.4, “Kitab al-Tawhid,” p.379, hadith no. 7377, and p.394, hadith no. 7448.

42 Al-Bukhari, *Sahih*, “Kitab al-Qadar,” p.210, hadith no. 6604.

43 Ibn Hajar, *Tahdhib al-Tahdhib*, vol.5, pp.561–562.

44 Al-Bukhari, *Sahih*, vol.4, “Kitab al-Qadar,” p.212, hadith no. 6614.

45 Ibid., p.212, hadith no. 6615.

46 Ibid., p.213, hadith no.6619.

47 Ibn Hajar, *Fath al-Bari*, vol.11, p.640. Vol.4, “Kitab al-Qadar,” p.213, hadith no. 6620.

Серія МІД «Книги у скороченому викладенні» є цінним зібранням ключових публікацій інституту, написаних у стислій формі, щоб дати читачеві змогу збагнути суть основного змісту оригіналу.

У сучасному складному й мінливому світі наслідки використання оманливих і суперечливих хадисів для легітимізації екстремістської поведінки, виправдання очевидного приниження, зокрема жінок, та видавання фатв, що виправдовують насильницькі дії, є не лише нелегкими, а й насправді дуже небезпечними.

Ісрар А. Хан ретельно прослідковує історичний розвиток усних та писемних традицій, а також низку цілеспрямованих спроб фальсифікації хадисів, що мали місце протягом історії. Автор також докладно аналізує деякі хадиси, широко відомі як «автентичні».

Спираючись на критерії, якими послуговувались класичні вчені, Хан доводить, що зосередженість на неперервності та точності ланцюга передавачів, а не на змісті, призвела до того, що до збірок увійшли хадиси, які прямо суперечать іншим, зображають Пророка в нехарактерному світлі чи взагалі суперечать вченням Корану. Поява найвідоміших збірників, якими ми сьогодні користуємося, стала можливою завдяки розвитку науки про хадиси. Мусульманські вчені заслуговують на велику подяку за свою кропітку працю та неоціненний внесок у збереження хадисів у їх найкращому вигляді. Однак, на переконання Хана, процес триває, і тому політику закритих дверей, що нині оточує автентифікацію хадисів, потрібно ретельно переглянути.

Міжнародний Інститут
Ісламської Думки